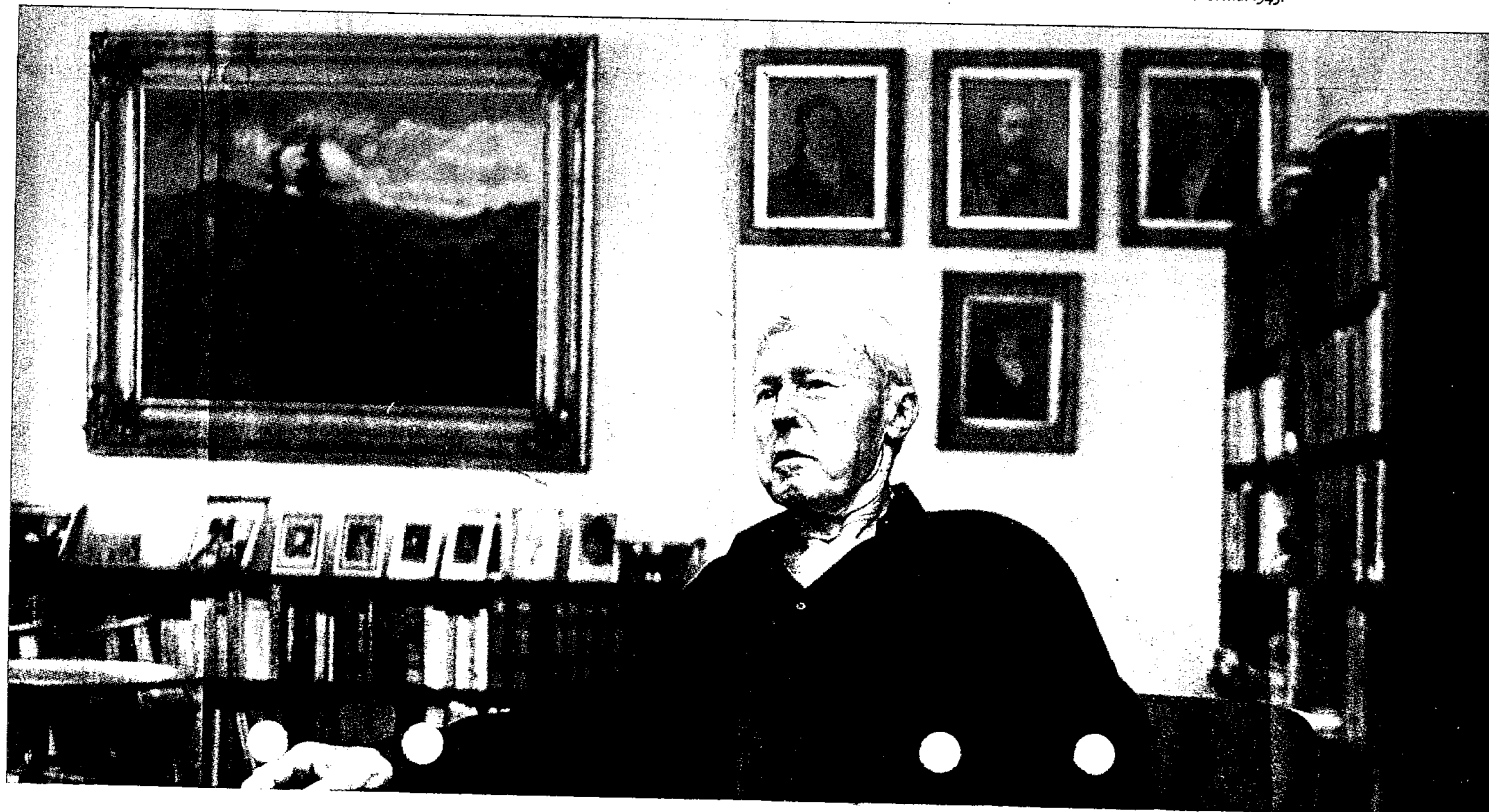

- Er du fortsatt nazist?
- Jeg vil heller kalle meg NS-mann.
- Og Quislings mann?
- Ja, jeg var Quislings mann, og jeg er det fortsatt, om det er mulig å si det slik.

- Jeg er fortsatt Quislings mann

SOLKORSET: Per Bradley bar Solkorset, NS-symbolet fremfor noe, til siste slutt. Helt til han ble arrestert 10. mai 1945.

UROKKELEG: Per Bradley fra Fjøsanger har vært nasjonalsosialist hele sitt liv. Snart 89 år gammel står han fortsatt fast på sitt syn.

TERJE VALESTRAND
THERESE S. BORGES (foto)
terjevalestrand@bt.no
Oslo

Per Bradley (88) vakler ikke. Bergenser, Nordnæs-gutt, stornazist, frontkjemper, lege og – filosof!

Vi er i en enkel leilighet i Oslo sentrum. På veggene henger klassisk kunst. Bokhyllene rommer nok til å fylle et middels bygdebibliotek.

Foran oss står en høyrest, atletisk bygget mann. Han står i bar overkropp, og et tatoveret solkors brenner mot oss på brystkassen.

– Velkommen inn, jeg beklager rotet. Jeg holder på med klesvask mellom 9 og 11, sier han på et dannet bergensk. – Et lite øyeblikk, så skal jeg få på meg en skjorte.

Han velger en svart. Fotograf Borge hjelper ham med å kneppe ermene. Hendene er ikke så førlige som de var da de klemte om granater og Schmeiser-maskinpistolen på Østfronten.

– Det var en uforsiktig lege som opererte en skade da jeg sonet landssvikdommen på Ila, forklarer han.

– Følg fanen

Det er en uvanlig livshistorie vi nå skal fortelle. Om en gutt som brått ble mann, og som valgte *den andre siden*. Bevisst, og uten tvil.

I dag står han i stuen sin uten anger i sitt 89. år. Klar i tanken, med en erindringssans som vi på halve hans alder må misunne. Han står som skåret ut av vår oppfatning av den høyreste arier.

– I Nordnæs Bataillon lærte jeg å marsjere, sier han uoppfordret når vi kaster et blikk på bladet Nordnæsgutten, som ligger på stuebordet.

– Ha blikket festet på fanen, så retter du deg opp, sa sjefen da vi marsjerte nedover Kalfaret.

Året var 1926. Siden marsjerte Per Bradley under andre faner, med Solkors, hakekors og dødens symboler.

Om veien til nazismen sier han:

– Jeg kom hjem til Bergen i 1935 etter noen år til sjøs. Den 3. mai var jeg på årsfesten til Nordnæs Bataillon, på Terminus.

Dagen etter meldte jeg meg inn i Nasjonal Samling (NS), ved kontoret i Bergen.

– Hvorfor?

– For å kjempe mot bolsjevikene. Som 16-åring. I 1929, var jeg med min onkel Ingolf Hysing Oisen til Murmansk. Vi seilte med bomull. Da jeg

så de elendige kvinnene som losset skipet, spyttet blod og var herjet av tuberkulose, bestemte jeg meg. Dette skal *min mor* aldri utsettes for. For meg ble det en plikt å kjempe mot Stalin. Jeg var aldri i tvil, og har aldri vært det siden.

Opera

Det er en skjebnens ironi at Per vokste opp i en vei som etter krigen fikk navn fra en krigshelt som falt på *rett side*. Fredrik W. Rieber-Mohn. Han var Milorg-mann og døde i kamp mot det stumet Bradley marsjerte under og kjempet for.

Den unge kjøpmannssønnen fra Fjøsanger hadde imidlertid andre talenter enn å kunne marsjere. Han kunne synge. Ved Musikkonservatoriet utviklet han en basstemme som kanskje kunne banet vei for en fredelig karriere.

Men han valgte en annen vei.

Til kamp, for Quisling

Gjennom en bekjent av familien fikk Per Bradley arbeid ved Götaverket i Göteborg. Her jobbet han naftskift og tok operatimer på formiddagen.

– Jeg gikk i lære hos en fantastisk, russisk sangpedagog, som hadde mistet hele sin familie under Stalins pogromer (utryddelser).

Det svekket ikke Pers beslutning om å kjempe mot Den røde hær.

Da Hitler invaderte Norge i april 1940, skyndte han seg hjem for å delta i den store striden.

På Vidkun Quislings side.

Han fikk jobb i NS, og bygde opp en organisasjon i Oslo som han mener ble mønster for resten av landet. Han behersket tysk, og oversatte krigshåndbøker til norsk: «Kriegführung ist eine Kunst ...» memorerer han ordrett i dag.

– Jeg var aldri i tvil om at jeg valgte rett, selv om jeg snart skjønte at vi kom til å tape krigen.

I den første tiden leide han en trang hybel sammen med en annen ung NS-mann. For å få denne til å sovne om kvelden lå Per Bradley og leste høyt fra Goethes klassiske verk «Faust». På tysk, naturligvis.

– Når jeg våknet neste morgen, hendte det at Per fortsatt leste høyt, forteller hybelkameraten til Bergens Tidende.

Krig

Så snart Den norske Legion ble opprettet i 1941, vervet Per Bradley seg, fra dag én. Til en gren av Waffen SS.

Etter grunnopplæring i Norge gikk turen til Tyskland, og deretter direkte til Østfronten.

– Vinteren 1942 kom jeg til fronten ved Leningrad. Det var grusomt kaldt, minus 40 grader, uke etter uke. De spanske soldatene fra Francos Blå legion som lå ved siden av oss, forfros både armer og bein og måtte amputere.

Bradley selv forfros tærne, og viser oss skadene i dag, 60 år etter.

– Hva følte du for de millioner av sivile russere som sultet og frøs i hjel inne i den beleirede byen?

– Det var ubehagelig for alle. Men det var krig, enten dem eller oss. Forresten delte vi stridsrasjonene våre med lokalbefolkningen, selv om det ikke var lov.

Mest av alt tenkte jeg likevel på mor.

Medalje for død

Frem fra skatoller fisker Per Bradley en liten eske. Den inneholder blant mye annet tyske tapperhetsmedaljer.

«Kriegsverdienstkreuz 2. klasse mit Schwerter» er den gjeveste for eieren. Den fikk han for innsatsen som underoffiser i fremste linje.

– Hva gjorde du?

– Jeg gjorde raid bak stalinistenes rekker. Vi sprengte bunkere og panserkjøretøy. Lå helt stille til de russiske tanksene var noen meter fra oss. Så kastet vi sprengstoffbomber på fem kilo, *Gewaltladungen*, som blåste panseret i filer.

– Hvor mange mennesker har du drept?

– Jeg vet ikke. De som var inne i panservognene hadde ikke en sjanse. Da bensinen tok fyr, ble de brent levende.

Men det var en fantastisk følelse, en nytelse, å ligge der 50 meter foran mine egne menn, som ga meg dekning, hele tiden. Ni mann som jeg stolte på, og som stolte på meg.

– Tok dere fanger?

– Ja, noen.

– Hva gjorde dere med dem?

– De ble sendt bakover, og havnet vel i fangeleirer. Jeg vet ikke så mye om det. Vi hadde nok med striden i første front.

– Gikk dere norske på ski?

– Nei, men ofte trukket vi på russiske lik.

Flest asiater.

På vei tilbake fra en slik operasjon kom Per Bradley og hans menn i kamp med en russisk patrulje.

– Jeg fikk en kule som gikk inn i skulderen og kom ut igjen nede i ryggen.

Med det var den aktive krigsinnsatsen over for mannen som hatet bolsjevikene. Via et feltlasarett i Riga kom han hjem til Norge. Straks gikk han inn igjen i partiets tjeneste, ved NS' etterretningskontor. Hans sjef ble minister Rolf Jørgen Fuglesang, Vidkun Quislings stedfortreder og nærmeste medarbeider.

– Egentlig fikk jeg tilbud om å bli fylkesfører for NS i Hordaland og Sogn og Fjordane. Men siden min mor, Ioanna, var leder for NS-kvinner der borte, min far, Gunnar, var sjef for Senior-Hirden, og min bror Jacob leder av Ung-Hirden, takket jeg nei. Det ville bli for mye på én familie, sier Per Bradley.

Jacob Rytter Bradley var for øvrig en aktiv agent for tyskerne på Vestlandet. Han ledet jakten på kommunisten Peder Furubotten, fra Hotel Terminus i Bergen. Senere ble han sendt til Grønland av tyskerne, der han ble tatt til fange av amerikanerne og havnet i fangenskap i USA. Han kom aldri tilbake til Norge, og døde i Sverige for to år siden, 84 år gammel.

Quislings løpergutt

– Hva var dine oppgaver på partikontoret til NS?

– Jeg gjorde mye. Var bindeledd mellom partiet og fylkene. Laget utkast til nye lover. Jeg deltok på de fleste riksmøter og andre tilstelninger.

– Gikk du i uniform?

– Ja.

– Var du bevæpnet?

– Ja, jeg hadde en pistol festet på ryggen, under uniformsskjorten.

Hver torsdag løp Per Bradley fra partikontoret i Rådhusgaten 17 opp til Slottet. Her ventet Vidkun Quisling på rapportene om rikets tilstand

– Rapportene skrev jeg på bakgrunn av informasjon som kom inn fra fylkene.

– Hvordan var Vidkun Quisling?

– Han var en meget begavet mann. Meget begavet, men litt naiv. Det var helt galt å domme ham til døden etter en lov som først ble vedtatt etter hans død.

Etterbyrden

Den 5. mai 1945 giftet Per Bradley seg med hjelpeleier Henny Marie Bækken fra Hamar. Den 7. mai kapitulerte Tyskland. Og den 10. mai ble Bradley arrestert.

– Jeg satt hjemme i leiligheten og ventet. Det var ikke annet å gjøre. Jeg bar Solkoret til siste slutt.

Etter et knapt år på Ilebø (tidligere Grini, nå Ila landsfengsel), ble Per Bradley dømt til syv års straffarbeid. Anklagen lød: «for ved våpen i hånd å ha kjempet for Tyskland mot de allierte ...»

I fangenskap pådrog han seg tuberkulose, ifølge han selv på grunn av bevisst underernæring i leiren.

Sommeren 1949 ble han løslatt. Helsen var skral, men han kom snart til kreftene igjen.

Et nytt liv

De neste 50 år av hans liv ble ikke like dramatiske, selv om begivenhetene har stått i kø.

Han måtte gi opp operakarrieren, så han begynte på kontor hos Norsk Gallup. Da faren døde i en trafikkulykke i Fana, dro han hjem til Bergen og overtok familiens forretning med landbruksmaskiner. Senere ble denne solgt.

I 1970, i en alder av 58 år, begynner han på medisinstudiet i Bergen. Seks år senere er han utdannet lege, og har turnus på Stord, senere i Finnmark. Han blir distriktslege med base i Lebesby, og er der i tre år. Deretter drar han til Bærum og åpner praksis som allmennpraktiker.

I dag studerer han filosofiske skrifter og har nettopp avsluttet femte kapittel i en egen avhandling, på tysk, om emnet: «Hvor livet ble av i filosofien etter Platon!»

Om kvelden leser han spansk for å kunne snakke med barnebarnsbarn som bor i Palma de Mallorca.

Epilog

Per Bradley regner seg altså fortsatt som NS-mann, som Quislings mann, 56 år etter at nazismen ble knust. 56 år etter at Quisling ble skutt.

Men han har ingen sans for dagens nynazister.

– De er en hardbarket bande som herjer rundt i gatene. Det tar jeg sterkt avstand fra.

– Er du politisk interessert?

– Ja, jeg er med i Fremskrittspartiet. Det er Gud bedre meg det eneste partiet som ikke har brutt noen valglofter.

Sier Per Valerius Bradley, og følger oss ut i en kjølig høstdag i Oslo sentrum, oktober 2001.